

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MACIEJ SZPUNAR
esitatud 10. märtsil 2016¹

Kohtuasi C-12/15

Universal Music International Holding BV
versus
Michael Tétreault Schilling,
Irwin Schwartz,
Josef Brož

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgeim kohus))

Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala — Kohtualluvus tsiviil- ja kaubandusajades — Määrus (EÜ) nr 44/2001 — Artikli 5 punkt 3 — Lepinguvälise kahju — Koht, kus kahjustav sündmus on toimunud — Puhtalt varaline kahju

I. Sissejuhatus

1. On hästi teada, et määrusega (EÜ) nr 44/2001² kehtestatud kohtualluvuse määramise kord tsiviil- ja kaubandusajades põhineb määruse artikli 2 lõikes 1 sätestatud üldreeglil, mille kohaselt kaevatakse isikud, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse, ja et üks sellest reeglist tehtud eranditest on sätestatud määruse nr 44/2001 artikli 5 punktis 3, mille kohaselt võib lepinguvälise kahju puhul isiku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, kaevata teises liikmesriigis selle paiga kohtusse, kus kahjustav sündmus on toimunud.

2. Käesoleva kohtuasja võtmeküsimus seisneb selles, kas ühes liikmesriigis tekkinud varaline kahju, mis on teises liikmesriigis toimepandud lepinguvälise vastutuse kaasa toonud teo tagajärg, võib iseenesest olla aluseks kohtualluvusele vastavalt määruse nr 44/2001 artikli 5 punktile 3.

II. Õiguslik raamistik

3. Määruse nr 44/2001 artikli 2 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesoleva määruse kohaselt kaevatakse isikud, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse nende kodakondsusest hoolimata.“

¹ — 1– Algkeel: prantsuse.

² — Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42).

4. Määruse artiklis 5 on ette nähtud:

„Isiku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib teises liikmesriigis kaevata:

[...]

3. lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda;

[...]“

III. Põhikohtuasja asjaolud ja eelotsuse küsimused

5. Universal Music International Holding BV (edaspidi „Universal Music“) on Baarnis (Madalmaad) asuv heliplaaditootja, kes kuulub Ühendriikides asuvasse kontserni Universal Music Group. Universal Music International Ltd (edaspidi „Universal Ltd“) on Universal Musicu sõsaräriühing ja kuulub samuti kontserni Universal Music Group.

6. Universal Ltd, B&M spol. s r. o. (edaspidi „B&M“), mis on Tšehhi Vabariigi õiguse alusel asutatud äriühing, ning B&M-i osanikud sõlmisid 1998. aastal kokkuleppe, mille kohaselt ostab üks või mitu Universal Music Groupi kuuluvat konkreetset sel eesmärgil nimetatud äriühingut kõigepealt 70% B&M-i osadest ja seejärel ülejäänud osad aastal 2003. Osade hind tuli kindlaks määrata 2003. aastal, kui ostetakse see ülejäänud 30% osadest. Need kokkulepped sätestati eellepingus, milles kinnitati osade müügihinna eesmärgiks B&M-i viiekordse keskmise aastakasumiga võrduv summa.

7. Pooled pidasid läbirääkimisi B&M-i 70% osade müügi- ja üleandmislepingu üle ning ülejäänud 30% osasid hõlmava optsoonilepingu üle. Osade optsoonilepingu koostas Universal Music Groupi õigusosakonna tellimisel Tšehhi advokaadibüroo Burns Schwartz International. Alates 1998. aasta augusti lõpust vahetasid Universal Music Groupi õigusosakond, Burns Schwartz International ja B&M-i osanikud omavahel kaheksa osade optsoonilepingu projekti. Läbirääkimiste ajal oli ostjaks märgitud Universal Music.

8. 5. novembril 1998 sõlmisid Universal Music, B&M ja B&M-i osanikud osade optsoonilepingu.

9. Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub, et Burns Schwartz Internationali töötaja ei võtnud Universal Musicu õigusosakonna pakutud tekstimuudatust täielikult üle, mille tagajärjel tõusis müügihind võrreldes ettenähtud müügihinnaga viiekordseks ja see tuli veel korrutada osanike arvuga.

10. Kui Universal Music täitis 2003. aasta augustis oma kohustuse osta B&M-i osanikele jäänud 30% osadest ja arvutas kavandatud müügihinnaks 10 180 281,00 Tšehhi krooni (ligikaudu 313 770,41 eurot), esitasid B&M-i osanikud nõude arvutada ostuhind vastavalt osade optsoonilepingus sisalduvale valemile, mille kohaselt kujunes hinnaks 1 003 605 620,00 Tšehhi krooni (ligikaudu 30 932 520,27 eurot).

11. Universal Music ja B&M-i osanikud otsustasid anda oma erimeelsuse lahendada vahekohtule, kus nad 31. jaanuaril 2005 kokkuleppele jõudsid. Kompromisskokkuleppe kohaselt maksis Universal Music ülejäänud 30% osade eest 2 654 280,03 eurot (edaspidi „kompromiss-summa“). Ta tasus kompromiss-summa ülekandega pangakontolt, mida ta omab Madalmaades. Ülekanne tehti kontole, mida B&M-i osanikest osade müüjad omavad Tšehhi Vabariigis.

12. Universal Music esitas hagi rechtbank Utrechtile (Utrechti esimese astme kohus, Madalmaad), paludes kostjatelt lepinguvälise vastutuse alusel solidaarselt välja mõista 2 767 861,25 eurot, millele lisanduvad viivisintress ja kõrvalkulud. Nõue vastab kahjule, mida Universal Musicule väidetavalt põhjustas Burns Schwartz Internationali töötaja hooletus osade optsoonilepingu teksti koostamisel. Kahjunõue hõlmab ühelt poolt ettenähtud müügihinna ja teiselt poolt kompromiss-summa ning nende kulude vahet, mis tekkisid Universal Musicul vahekohtumenetluse ja kompromissi tõttu.

13. Universal Music märkis, et kostjatele etteheidetud tegevuse tõttu tekkis tal Madalmaades „esialgne varaline kahju“, kuna ta maksis kompromiss-summa ja kattis vahekohtumenetluse ning kompromissiga seotud kulud oma vara arvelt, mis asub Madalmaades, kus ta on asutatud.

14. M. T. Schilling, kes elab Rumeenias ja J. Brož, kes elab Tšehhi Vabariigis, vaidlustasid Madalmaade kohtu kohtualluvuse, väites, et kompromiss-summa ja kõrvalkulude tasumist Universal Musicu vara arvelt ei saa pidada esialgseks varaliseks kahjuks, mis tekkis Madalmaades tegevuse tõttu, mis leidis aset Tšehhi Vabariigis.

15. Rechtbank Utrecht (Utrechti esimese astme kohus) tunnistas 27. mai 2009. aasta otsuses, et Universal Musicu hagi menetlemine ei kuulu tema alluvusse. Tema hinnangul oli Universal Musicu väidetav kahju puhtalt varaline kahju, mis oli kahjustava sündmuse otsene tagajärg. Tekib küsimus, kas kohta, kus asjaomane kahju tekkis – käesoleval juhul Universal Musicu asukohaks olev Baarn –, võib pidada kahjustava sündmuse toimumise paigaks määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tähenduses. Rechtbank Utrecht (Utrechti esimese astme kohus) hinnangul see nii ei ole, sest puuduvad piisavad seosed, mis võimaldaks eeldada Madalmaade kohtu kohtualluvust kõnealuse määruse artikli 5 punkti 3 alusel.

16. Universal Music esitas apellatsioonkaebuse Gerechtshof Arnhem-Leeuwardenile (Arnhem-Leeuwardeni teise astme kohus, Madalmaad), kes 15. jaanuari 2013. aasta otsusega kinnitas rechtbank Utrecht (Utrechti esimese astme kohus) otsust. Kõnealuse artikli 5 punktiga 3 seoses leidis kohus, et käesoleval juhul puudub hagi ja selle kohtu vahel, kelle poole on pöördunud, eriti tihe seos, mis on üks määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 kohaldamise kriteerium. Pelk asjaolu, et kompromiss-summa tuli tasuda Madalmaades asuval ettevõtjal, ei ole piisav alus, et kinnitada Madalmaade kohtu kohtualluvust.

17. Universal Music esitas teise astme kohtu otsuse peale kassatsioonkaebuse Hoge Raad der Nederlandenile (Madalmaade kõrgeim kohus). M. T. Schilling ja J. Brož esitasid teineteisest sõltumatult tingimusliku vastukassatsioonkaebuse.

18. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Euroopa Kohus on kohtuotsuses *Marinari*³ leidnud, et kohta, kus kannatanu kandis väidetavalt varalist kahju teises liikmesriigis tekkinud esmase kahju tagajärjel, ei saa pidada kohaks, kus toimus kahjustav sündmus vastavalt määruse nr 44/2001 artikli 5 punktile 3.

19. Samas ei ole Euroopa Kohus veel täpsustanud, millise kriteeriumi või asjaolu alusel saaksid liikmesriigi kohtud kindlaks määrata, kas konkreetsel juhul esineb esialgne varaline kahju, mida nimetatakse ka esmaseks varaliseks kahjuks või otseseks varaliseks kahjuks, või varaline kahju, mis on selle varalise kahju tagajärg või mis selle tõttu tekib ning mida nimetatakse ka tulenevaks kahjuks või kaudseks kahjuks.

20. Samuti ei ole Euroopa Kohus välja toonud, millise kriteeriumi või asjaolu alusel peab liikmesriigi kohus kindlaks määrama koha, kus varaline kahju – olgu otsene või kaudne – konkreetsel juhul tekkis või tekkinuks loetakse.

3 — C-364/93, EU:C:1995:289.

21. Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgeim kohus) hinnangul tekib ühtlasi küsimus, kas – ja kui jah, siis mil määral – liikmesriigi kohus on selleks, et tuvastada määruse nr 44/2001 alusel, kas asi kuulub tema alluvusse, kohustatud hindamisel lähtuma hageja või nõude esitaja asjassepuutuvatest argumentidest või peab ta arvestama ka kostja seisukohti, millega viimane need argumentid vaidlustab.

22. Neil asjaoludel otsustas eelotsusetaotluse esitanud kohus menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et „kohaks, kus kahjustav sündmus on toimunud“, saab pidada liikmesriigis asuvat kohta, kus kahju tekkis, kui kõnealuse kahju puhul on tegemist üksnes varalise kahjuga, mis on mõnes muus liikmesriigis toimepandud lepinguvälise vastutuse kaasa toonud teo otsene tagajärg?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav:

a) Millise kriteeriumi või millised aspektid peavad liikmesriigi kohtud, hinnates määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 alusel, kas asi kuulub nende pädevusse, aluseks võtma, et määrata, kas käesoleval juhul on tegemist varalise kahjuga, mis on lepinguvälise vastutuse kaasa toonud teo otsene tagajärg („esialgne varaline kahju“ või „otsene varaline kahju“), või varalise kahjuga, mis on mõnes muus kohas tekkinud esialgse kahju tagajärg, või kahjuga, mis on tulenenud mõnes muus kohas tekkinud kahjust („tulenev kahju“ või „kaudne varaline kahju“)?

b) Millise kriteeriumi või millised aspektid peavad liikmesriigi kohtud, hinnates määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 alusel, kas asi kuulub nende pädevusse, aluseks võtma, et määrata, millises kohas varaline kahju – olgu otsene või tulenev varaline kahju – konkreetsel juhul tekkis või tekkinuks loetakse?

3. Kui esimesele küsimusele vastatakse jaatavalt: kas määrust nr 44/2001 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohtud, hinnates määruse nr 44/2001 alusel, kas asi kuulub nende pädevusse, on kohustatud hindamisel lähtuma hageja või nõude esitaja asjassepuutuvatest argumentidest, või nii, et liikmesriigi kohtud peavad arvestama ka kostja seisukohti, millega viimane vaidlustab hageja argumentid?“

23. Põhikohtuasja kaebuse esitaja, M. T. Schilling, J. Brož, Kreeka valitsus ja Euroopa Komisjon esitasid kirjalikud seisukohad ja nende suulised seisukohad kuulati ära kohtuistungil, mis toimus 25. novembril 2015.

IV. Analüüs

A. Sissejuhatavad märkused

24. Käesolevas ettepanekus viitan Euroopa Kohtu praktikale, mis käsitleb 27. septembri 1968. aasta konventsiooni kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades⁴, mida on hiljem muudetud vastavalt uute liikmesriikide selle konventsiooniga liitumisele (edaspidi „Brüsseli konventsioon“), arvestades et kuna määrus nr 44/2001 asendas Brüsseli konventsiooni, on selle konventsiooni sätete tõlgendus Euroopa Kohtu poolt kehtiv ka kõnealuse määruse sätete suhtes, kui

4 — ELT 1972, L 299, lk 32.

neid sätteid võib pidada samaväärseks⁵. Nimelt on käesoleva kohtuasja võtmesäte ehk määruse nr 44/2001 artikli 5 punkt 3 sätestatud peaaegu identses sõnastuses kui Brüsseli konventsiooni samalaadne säte, mille sisu see üle võtab. Sellist võrdväarsust arvestades tuleb määruse nr 44/2001 põhjenduse 19 kohaselt tagada järjepidevus nende kahe õigusnormi tõlgendamisel⁶.

B. Esimene eelotsuse küsimus

25. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib, kas määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et „kohaks, kus kahjustav sündmus on toimunud“ võib pidada liikmesriigis asuvat kohta, kus kahju⁷ tekkis, kui selle kahju puhul on tegemist üksnes varalise kahjuga, mis on mõnes muus liikmesriigis toime pandud lepinguvälise vastutuse kaasa toonud teo otsene tagajärg.

26. Seega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas liikmesriigis kantud varaline kahju on piisav siduv kriteerium, et määrata kindlaks kohtualluvus vastavalt määruse nr 44/2001 artikli 5 punktile 3.

27. Erandina määruse nr 44/2001 artikli 2 lõikes 1 toodud aluspõhimõttest, mis omistab kohtualluvuse selle liikmesriigi kohtutele, mille territooriumil on kostja alaline elukoht, näeb määruse II peatüki 2. jagu ette teatava hulga valikulisi kohtualluvusi, mille hulgas esineb ka määruse artikli 5 punktis 3 sätestatud kohtualluvus⁸. Kuna kohtualluvuse määramisel selle paiga järgi, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda, on tegemist valikulise kohtualluvusega, tuleb seda tõlgendada iseseisvalt ja kitsalt⁹ ning tõlgendus ei tohi minna kaugemale kõnealuses määruses sõnaselgelt ette nähtud juhtudest¹⁰.

28. Määruse nr 44/2001 artikli 5 punktis 3 sätestatud valikulise kohtualluvuse peamine põhjendus on Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt vaidluse ning kahjustava sündmuse toimumiskoha kohtu vaheline eriti tihe seos, mis õigustab asja andmist selle kohtu alluvusse korra kohase õigusemõistmise ja menetluse otstarbeka korraldamise huvides¹¹. Nimelt on kahjustava sündmuse toimumispaiga kohtul tänu tihedale seosele vaidluse esemega ning kergemale tõendite kogumise võimalusele üldjuhul parimad tingimused kohtuasja lahendamiseks¹².

29. Vastavalt määruse nr 44/2001 artikli 5 punktile 3 võib seega isiku, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, teises liikmesriigis kaevata lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus *kahjustav sündmus* on toimunud või võib toimuda.

30. Märgiksin, et see säte ei räägi üldse mitte *kahjust*, vaid *kahjustavast sündmusest*. Seega ei viita määruse nr 44/2001 artikli 5 punkt 3 peamiselt mitte kahjule, vaid sündmusele, mis kahju tekitas. Sätte loogika tundub mulle ilmne: üldjuhul on kohtul endal kõige parem asjaolusid selgitada, tunnistajaid kuulata ja muid menetlustoiminguid teha selles kohas, kus kahju tegelikult põhjustati.

5 — Kohtuotsus TNT Express Nederland (C-533/08, EU:C:2010:243, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika).

6 — Vt samuti konkreetselt määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 kohta kohtuotsus Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475, punkt 19).

7 — Käesolev märkus ei puuduta eestikeelset teksti.

8 — Vt eelkõige kohtuotsused Coty Germany (C-360/12, EU:C:2014:1318, punkt 44) ja Melzer (C-228/11, EU:C:2014:1318, punkt 23).

9 — Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt. Vt eelkõige kohtuotsused Holterman Ferho Exploitatie jt (C-47/14, EU:C:2015:574, punkt 72); CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, punkt 37) ja Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, punkt 43).

10 — Vt eelkõige kohtuotsused Coty Germany (C-360/12, EU:C:2014:1318, punkt 45) ja Melzer (C-228/11, EU:C:2014:1318, punkt 24).

11 — Vt kohtuotsus Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).

12 — Kohtuotsus Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).

31. Samal ajal on üldiselt teada, et Euroopa Kohus tõlgendab kohtuotsuse Bier ehk nn Mines de potasse d'Alsace'i kohtuotsuse¹³ aluseks olnud põhimõttelisest kohtuasjast alates lauseosa „koht, kus kahjustav sündmus on toimunud“ nii, et see hõlmab kahte kohta: koht, kus kahju tekkis¹⁴ ja koht, kus toimus põhjuslik sündmus¹⁵, mille tagajärjel see kahju tekkis¹⁶.

32. Varalise kahju kohta leidis Euroopa Kohus kohtuotsuses Marinari¹⁷, et mõiste „koht, kus kahjustav sündmus on toimunud“ ei viita kohale, kus kannatanu väidetavalt kandis varalist kahju, mis *tulenes* esialgselt kahjust, mis tekkis ja mida ta kandis teises liikmesriigis¹⁸. Kõnealusel kohtuasjas oli hageja esitanud Ühendkuningriigis panga tütarettevõtjale paki lihtveksleid, mille väljamaksmisest panga töötajad keeldusid, andes sellest teada ka politseile ja deklareerides nende päritolu kahtlaseks, mistõttu hageja peeti kinni ja lihtvekslid arestiti. Pärast vabastamist Suurbritannia kohtu poolt pöördus hageja Itaalia kohtusse nõudega kohustada pankat hüvitama tema töötajate poolt tekitatud kahju. Nõudes palus ta maksta välja lihtvekslite väärtusele vastav summa ja hüvitada kahju, mida ta kandis tema kinnipidamise, mitme lepingu rikkumise ja tema maine kahjustamise tõttu.

33. Põhikohtuasjas koostati ja allkirjastati vigase tingimusega leping Tšehhi Vabariigis. Selles liikmesriigis määrati kindlaks poolte õigused ja kohustused, sealhulgas Universal Musicu kohustus tasuda ülejäänud 30% aktsiate eest suurem summa kui algul ette nähtud. See lepinguline kohustus, mida lepingu pooled ei soovinud luua, tekkis Tšehhi Vabariigis. Järelikult just selles liikmesriigis muutuski ettenähtust kõrgema hinna maksmise kohustus pöördumatuks ja möödapääsmatuks ning minu hinnangul tekkis ka kahju.

34. Selle järelduse tõttu muutuvad esimene ja teine küsimus hüpoteetiliseks, kuna vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale asub „koht, kus kahjustav sündmus on toimunud“ Tšehhi Vabariigis.

35. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib samas, et ta ei ole Euroopa Kohtu praktikast leidnud vastust küsimusele, kas varaline kahju üksi võib kujutada endast *Erfolgsort*'i ja seega olla aluseks kohtualluvusele vastavalt määruse nr 44/2001 artikli 5 punktile 3. Teisisõnu kahtleb ta, kas eelviidatud sätte alusel saab tekkida kohtualluvus, kui ei ole juba olnud esialgselt kahju nagu kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus Marinari¹⁹.

36. Teise võimalusena ja sellises olukorras on käesoleva kohtuasja võtmeküsimus seega, kas Euroopa Kohtu sedastus kohtuotsuses Mines de potasse d'Alsace²⁰, mille kohaselt hõlmab „koht, kus kahjustav sündmus on toimunud“ kahte kohta, on kohaldatav ka siis, kui kahju on puhtalt varaline.

37. Minu arvates see nii ei ole.

13 — 21/76, EU:C:1976:166.

14 — Saksamaa õigusteoorias tuntud kui *Erfolgsort*.

15 — Saksamaa õigusteoorias tuntud kui *Handlungsort*.

16 — 21/76, EU:C:1976:166, punkt 24. Vt samuti kohtuotsused Zuid-Chemie (EU:C:2009:475, punkt 23) ja Kainz (C-45/13, EU:C:2014:7, punkt 23).

17 — C-364/93, EU:C:1995:289.

18 — Vt kohtuotsus Marinari (C-364/93, EU:C:1995:289, punkt 21).

19 — C-364/93, EU:C:1995:289.

20 — 21/76, EU:C:1976:166.

38. Juhul kui on tegemist varalise kahjuga ehk kahjuga, mis seisneb üksnes finantsvara²¹ vähenemises, ei arva ma, et mõiste *Erfolgsort* oleks täielikult asjakohane²². Teatud olukordades ei ole mõisted *Handlungsort* ja *Erfolgsort* eristatavad. Võimaliku *Erfolgsort*'i määratlemiseks sõltub kõik sellises olukorras sellest, kus finantsvara asus, mis üldjuhul kattub isiku elu- või asukohaga. See küsimus on sageli juhuslik ja seotud kaalutlustega, mis ei ole kõnealuste asjaoludega kuidagi seotud.

39. Ma oleksin seega ettevaatlik kohtuotsusest *Mines de potasse d'Alsace*²³ tuleneva kohtupraktika üks ühele ülekandmisel olukorrale, kus kahju on varaline. Nagu komisjon oma seisukohtades õigesti rõhutab, ei nõustunud Euroopa Kohus kohtuotsuses *Mines de potasse d'Alsace*²⁴ hageja võimalusega valida kahju tekkimise koht ja kahju põhjustanud sündmuse toimumise koht vahel mitte selleks, et laiendada erandit kohtualluvuse üldreeglit. Sellise valiku põhjus on vajadus jääda kohtuvaidluse asjaoludele võimalikult lähedale ja nimetada kohus, kes on sobivaim kohtuasja lahendamiseks ning selles kontekstis kohtumenetluse tõhusaks korraldamiseks, kogudes näiteks tõendeid ja kuulates ära tunnistusi.

40. Nagu eespool nägime, asuvad seega kõik tegurid, mis võimaldavad kohtul tõhusalt menetlust korraldada, Tšehhi Vabariigis.

41. Teisisõnu ei piisa korrakohase õigusmõistmise ja menetlusökonoomika põhjustel üksnes asjaolust, et summa kandis üle Madalmaades asuv äriühing, selleks et põhjendada Madalmaade kohtu kohtualluvust.

42. Euroopa Kohtu praktika analüüs minu hinnangul seda lähenemisviisi ei mõjuta.

43. Kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus *Kronhofer*²⁵, vastas Austrias asunud ja kahju kandnud isik pakkumisele, mis seisnes Saksamaal pangakonto avamises, kuhu ta kapitali ka üle kandis. Lisaks otsustas Euroopa Kohus, et Brüsseli konventsiooni artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada selliselt, et väljend „koht, kus kahjustav sündmus on toimunud“ ei tähenda hageja elukohta, kus on tema „vara peamine asukoht“, *ainuüksi asjaolu tõttu*, et ta on seal kandnud varalist kahju vara osalise kaotamise tagajärjel teises konventsiooni osalisriigis²⁶. See järeldus on veenev, võttes arvesse, et see koht on pigem juhuslik ega ole tingimata usaldusväärse seose kriteerium.

44. Kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus *Kolassa*²⁷, investeeris investor oma kodumaal Austrias kindlaksmääratud summa ühes pangas. Euroopa Kohtu hinnangul tekkis kahju kohas, kus investor seda kandis²⁸, see tähendab Austrias. Euroopa Kohus leidis, et kohtualluvus määruse nr 44/2001 artikli 5 lõike 3 kohaselt oli tuvastatud²⁹.

45. Ma leian siiski, et sellest kohtuasjast ei saa tuletada üldreeglit, mille kohaselt on varaline kahju siduva kriteeriumina selle sätte mõistes piisav. Asjaolud kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus *Kolassa*³⁰, olid nimelt iseäralikud. Briti pank, kes oli selles kohtuasjas kostja, avaldas prospekti Austria finantssertifikaatide kohta³¹ ja see oli Austria pank, kes nende sertifikaatide müügiga tegeles.

21 — *Vermögensschade* eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnastuses.

22 — Ilmselgelt on olukord teistsugune siis, kui lepinguvälise vastutuse kaasa toonud tegu puudutab vara kui sellist. Sellises olukorras on minu jaoks selge, et *Erfolgsort* võib väga hästi olla koht, kus varalist kahju kanti. Vt samuti selle kohta Mankowski, P. Magnus U. ja Mankowski P. teoses *Brussels Ibis Regulation – Commentary*, Verlag Dr. Otto Schmidt, Köln, 2016, artikli 7 punkt 328.

23 — 21/76, EU:C:1976:166.

24 — 21/76, EU:C:1976:166.

25 — C-168/02, EU:C:2004:364.

26 — Kohtuotsus *Kronhofer* (C-168/02, EU:C:2004:364, punkt 21).

27 — C-375/13, EU:C:2015:37.

28 — Kohtuotsus *Kolassa* (C-375/13, EU:C:2015:37, punkt 54).

29 — Kohtuotsus *Kolassa* (C-375/13, EU:C:2015:37, punkt 57).

30 — C-375/13, EU:C:2015:37.

31 — Vt samuti minu ettepanek kohtuasjas *Kolassa* (C-375/13, EU:C:2014:2135, punkt 64).

46. Kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus CDC Hydrogen Peroxide ja mis käsitleb konkurentsioigust, kus kahju kandnud isikud asusid mitmes liikmesriigis, möönis Euroopa Kohus, et need erinevad kohad võivad olla siduvad paigad³². Euroopa Kohus leidis, et „[k]una tegemist on kahjuga, mis seisneb lisakuludes tulenevalt [...] kunstlikult kõrgest hinnast, on võimalik see koht selgitada vaid iga väidetava kannatanu osas eraldi ja põhimõtteliselt on selleks tema asukoht“³³.

47. Ma ei arva, et see sedastus võiks olla aluseks üldreeglile, et kahju kandnud ettevõtja asukoht kujutab endast kohta, kus kahju tekkis. Vastupidi, seda sedastust selgitavad veel kord selle kohtuasja iseäralikud asjaolud, milles kahju kannatanud isikuid oli palju. Seetõttu ei olnud võimalik tuvastada ühte kohta, kus kartellikokkulepe sõlmiti, ega seega ka kohta, kus kahju põhjustanud sündmus toimus. Lisaks tundub mulle, et ettevõtja asukoht kipub kattuma tema majandustegevuse asukohaga.

48. Kokkuvõttes ei näe ma, kuidas saaks määruse nr 44/2001 artikli 5 punkt 3 olla aluseks sellise kohtu kohtualluvusele, mis asub liikmesriigis, millega kohtuvaidlust seob üksnes asjaolu, et kahju kandnud isik kandis seal varalist kahju.

49. Seega teen ettepaneku vastata esimesele küsimusele, et määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et „kohaks, kus kahjustav sündmus on toimunud“ ei saa muude seosteta pidada liikmesriigis asuvat kohta, kus kahju tekkis, kui selle kahju puhul on tegemist üksnes varalise kahjuga, mis on mõnes muus liikmesriigis toime pandud lepinguvälise vastutuse kaasa toonud teo tagajärg.

50. Seda ettepanekut arvestades ei ole teist küsimust vaja analüüsida.

C. Kolmas küsimus

51. Kolmanda küsimusega küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt, kas määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi kohus, hinnates selle sätte alusel, kas asi kuulub tema alluvusse, on kohustatud hindamisel lähtuma hageja asjassepuutuvatest argumentidest, või peab see kohus võtma arvesse ka kostja seisukohti, millega viimane vaidlustab hageja argumentid.

52. Isegi kui eelotsusetaotluse esitanud kohus esitab selle küsimuse vaid juhul, kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, leian ma, et sellele vastamiseks on huvi olemas, kuna see küsimus on üldist laadi ja puudutab kohtualluvuse hindamist, mitte aga üksnes seda, kas varaline kahju on kohtualluvuse tuvastamiseks piisav.

53. Esmalt tuleb meenutada³⁴, et kohtualluvus on reguleeritud määruse nr 44/2001 autonoomsete reeglitega, samas kui kohtuasi tuleb sisuliselt lahendada vastavalt kohaldatavale liikmesriigi õigusele, mis määratakse kindlaks lepinguliste³⁵ või lepinguväliste³⁶ võlasuhete suhtes kohaldatavate kollisiooninormidega.

54. Mulle tundub, et olemasolev kohtupraktika annab meile juba mitu rada, et sellele küsimusele vastata.

32 — C-352/13 P, EU:C:2015:335 (punkt 52).

33 — Kohtuotsus CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335).

34 — Vt samuti minu ettepanek kohtuasjas Kolassa (C-375/13, EU:C:2014:2135, punkt 69).

35 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I) (ELT L 177, lk 6).

36 — Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II) (ELT L 199, lk 40).

55. Määrus nr 44/2001 ei täpsusta kontrollimiskohustuse ulatust, mis lasub liikmesriigi kohtul, kui ta teeb kindlaks, kas kohtuasi kuulub tema alluvusse. Väljakujunenud kohtupraktikast selgub, et Brüsseli konventsiooni eesmärk ei olnud mitte ühtlustada osalisriikide menetlusnorme, vaid jaotada osalisriikide vahel kohtualluvus tsiviil- ja kaubandusajades ning lihtsustada kohtuotsuste täitmist³⁷. Samuti selgub väljakujunenud kohtupraktikast, et menetlusnormide osas tuleb lähtuda neist liikmesriikide normidest, mida kohaldavad need kohtud, kelle poole on pöördutud, tingimusel et menetlusnormide kohaldamine ei kahjustaks Brüsseli konventsiooni kasulikku toimet³⁸.

56. Nii on Euroopa Kohus asunud seisukohale, et hageja saab Brüsseli konventsiooni artikli 5 lõike 1 alusel tugineda lepingu täitmise kohaga seotud kohtualluvusele ka siis, kui pooled vaidlevad selle lepingu sõlmimise üle, millest tuleneb hagi aluseks olev nõue³⁹. Samuti on ta täpsustanud, et õiguskindluse ideega on kooskõlas, kui liikmesriigi kohus, kelle poole on pöördutud, saab nimetatud konventsiooni reeglite alusel hõlpsasti otsustada, kas asi kuulub tema alluvusse, ilma et ta peaks kohtuasja sisuliselt käsitlema⁴⁰.

57. Samuti on Euroopa Kohus leidnud, et rahvusvahelise kohtualluvuse kontrolli staadiumis ei hinda asja menetlev kohus lepinguvälise võlasuhte puudumise tuvastamise nõude vastuvõetavust ega põhjendatust siseriikliku õiguse sätete alusel, vaid teeb üksnes kindlaks seosed kohtu asukohariigiga, mis õigustab asja allumist sellele kohtule määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 alusel⁴¹. Samuti leidis kohus, et määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 3 kohaldamisega seoses võib kohus, kelle poole on pöördutud, lugeda hageja väited lepinguvälise vastutuse tingimuste täitmise kohta tõendatuks ainult selleks, et kontrollida asja kuuluvust enda alluvusse selle sätte alusel⁴². Lõpuks on Euroopa Kohus otsustanud, et määruse nr 44/2001 alusel kohtualluvuse kontrollimisel ei pea läbi viima üksikasjalist tõendite kogumise menetlust seoses vaidlusaluste faktiliste asjaoludega, mis on ühtaegu olulised nii kohtualluvuse kindlakstegemisel kui ka väidetava õiguse olemasolu kontrollimisel, ning et kohus, kellele hagi esitati, võib siiski asja rahvusvahelise kohtualluvuse kontrollimisel arvestada kogu tema käsutuses olevat teavet, sealhulgas vajaduse korral ka kostja esitatud vastuväiteid⁴³.

58. Seega teen ettepaneku vastata kolmandale küsimusele, et tehes määruse nr 44/2001 sätete kohaselt kindlaks, kas asi kuulub tema alluvusse, peab kohus, kellele hagi on esitatud, hindama kõiki tema käsutuses olevaid tõendeid, sealhulgas vajaduse korral ka kostja esitatud tõendeid.

V. Ettepanek

59. Eeltoodud kaalutlusi arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Hoge Raad der Nederlandeni (Madalmaade kõrgeim kohus) esitatud eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et „kohaks, kus kahjustav sündmus on toimunud“ ei saa muude seosteta pidada liikmesriigis asuvat kohta, kus kahju tekkis, kui selle kahju puhul on tegemist üksnes varalise kahjuga, mis on mõnes muus liikmesriigis toimepandud lepinguvälise vastutuse kaasa toonud teo tagajärg.

37 — Vt selle kohta kohtuotsused Shevill jt (C-68/93, EU:C:1995:61, punkt 35); Italian Leather (C-80/00, EU:C:2002:342, punkt 43) ja DFDS Torline (C-18/02, EU:C:2004:74, punkt 23).

38 — Kohtuotsused Hagen (C-365/88, EU:C:1990:203, punktid 19 ja 20) ja Shevill jt (C-68/93, EU:C:1995:61, punkt 36).

39 — Kohtuotsus Effer (38/81, EU:C:1982:79, punkt 8).

40 — Kohtuotsus Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337, punkt 27).

41 — Kohtuotsus Folien Fischer ja Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, punkt 50).

42 — Kohtuotsus Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, punkt 20).

43 — Kohtuotsus Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, punkt 65).

2. Tehes määruse nr 44/2001 sätete kohaselt kindlaks, kas kohtuasi kuulub tema alluvusse, peab kohus, kellele hagi on esitatud, hindama kõiki tema käsutuses olevaid tõendeid, sealhulgas vajaduse korral ka kostja esitatud tõendeid.